

УДК 32.01:141.72:[316.66:321]:327

С. І. Семчишин

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФЕМІНІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ РОЛІ ДЕРЖАВИ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Здійснено феміністський аналіз ролі держави та суверенітету в міжнародних відносинах. Розглянуто різні теоретичні підходи фемінізму до визначення сутності держави та її впливу на життя та статус жінок і чоловіків як у внутрішньодержавній сфері, так і на міжнародній арені. З перспективи феміністських досліджень під сумнів ставиться примат держави як головного актора міжнародних відносин. Крізь призму феміністського сприйняття обґрунтовано ідею обмеження суверенітету держави в рамках скорочення суверенних прав та прерогатив держави.

Ключові слова: фемінізм, держава, суверенітет, міжнародні відносини, патріархат, ієрархія, політика.

Феміністські підходи у сфері міжнародних відносин є відносно новими і належать сьогодні до найважливіших критичних течій в теорії. Відправною точкою у критиці для фемінізму є те, що домінуючі школи міжнародної політики як неореалізм, ліберальний інституціоналізм, а також теорії світових систем завуальовували проблему нерівності розподілу могутності між статями.

Теоретичні погляди феміністських дослідників в даний час є невід'ємною складовою частиною політичної науки, їх позиція враховується практично по всіх основних напрямках політологічних досліджень. Політична практика феміністського руху привела не тільки до різкого зростання активності жінок у всіх сферах суспільного життя, а й змінила сам ракурс сучасної політики.

Феміністський дискурс в теорії міжнародних відносин відзначається своєю маргінальністю і міждисциплінарним характером, які обумовлені прагненнями прихильників цього підходу пояснити асиметричність між соціально-політичним становищем жінок і чоловіків в суспільстві та знайти шляхи її подолання.

На сучасному етапі розвитку дедалі більшого значення та актуальності набуває питання еволюції ролі держави та взаємовідносин з іншими учасниками на міжнародній арені в умовах глобалізації. Особливо гостро ця проблема проявляє себе, коли держави шукають ефективні механізми спільного виходу зі світової економічної кризи, забезпеченні прав людини, протидії міжнародному тероризму та іншим глобальним викликам сьогодення.

Очевидно, що в умовах глобалізації суверенітет як визначальна характеристика держави також змінює своє сутнісне значення і потребує нового концептуального оформлення. З огляду на це, неабиякої уваги заслуговує постановка проблеми ролі держави та суверенітету як її визначального атрибуту в феміністських підходах, оскільки вони намагаються розглядати міжнародні відносини із зорієнтованих на статевої аспекти перспектив, причому центральним елементом виступає ієрархічність відносин між статями (gender). Такий погляд виходить із того, що gender визначає не лише статево ідентичність, але й як структурний концепт проникає у всі сфери суспільної, політичної, а тому й міжнародної діяльності. Як правило, пізнавальний інтерес фемінізму полягає у намаганні з'ясувати відносини могутності й розкрити політичні перспективи ліквідації дискримінації жінок.

Спектр теоретичних напрацювань фемінізму у міжнародних відносинах є дуже широким. Цілісної феміністської теорії міжнародних відносин не існує, а її теоретичний підхід є предметом суперечок, в тому числі і серед самих представників фемінізму.

В наш час проблема ролі держави в міжнародних відносинах детально досліджена в роботах зарубіжних авторів С. Енлоу, Дж. Елішштейн, Дж. Ріхтер, К. Сілвестер, Е. Тікнер, У. Браун, Б. Фрідан, Ф. Хеллідей, С. Еванс та

В. Петерсон та ін.

Попри те, що є досить велика кількість досліджень, присвячених різним проблемам міжнародних відносин, питання суверенітету держави залишається ще не достатньо розробленим з огляду на сучасний стан міжнародних відносин.

Завданням даної публікації являється з'ясування сутності поняття суверенітету та ролі держави в феміністських підходах теорії міжнародних відносин, концептуальне виокремлення ключових відмінностей інтерпретації держави та суверенітету в різних поглядах феміністського дискурсу.

Розвиток феміністського руху та необхідність інкорпорувати демократичні ідеали у наукову теорію привернули увагу до питань, пов'язаних з репрезентацією жіночих інтересів. Разом з концептуалізацією категорії гендера у сферу інтересів суспільних наук був залучений комплекс проблем, присвячених політичній участі жінок. На думку феміністів, на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин класичні теорії не тільки застаріли, але і невірні пояснюють світ, оскільки міжнародні відносини ніколи не обмежувалися тільки міждержавними взаємодіями. Представники фемінізму звернули увагу на те, що всі існуючі теорії міжнародних відносин засновані на баченні світу чоловіками і не враховують сприйняття жінок, а також їх внесок в його політичний розвиток.

Крізь призму феміністського сприйняття, міжнародний порядок будується на основі ієрархічних відносин держав та індивідів. Змінити його можна в результаті емансипації жінок і розширення їх участі в політичній сфері, в тому числі світової. Як наслідок цього, міжнародний порядок набуде гуманістичного характеру, а його основами будуть такі цінності як світ, економічний добробут, права людини і екологічне благополуччя [5, с. 125]. Державі це завдання не під силу, тому вирішувати його повинні інші транснаціональні актори. З огляду на це, позиція фемінізму щодо ролі держави є неоднозначною.

Частина представники цього напрямку розцінювати державу як механізм пом'якшення негативних наслідків поширення капіталізму у світовому масштабі. Щоправда, і з цього питання вони не досягли єдиної позиції: одні вбачають небезпеку у розвитку світового ринку та зниженні ролі суверенітету, як свого роду захисного бар'єру, інші, навпаки, вважають, що саме ринковий капіталізм може сприяти поліпшенню становища жінок в суспільстві. Існує думка, що жінки більшою мірою залежать від держави, ніж чоловіки, особливо в індустріальних країнах, де жінки відчувають велику потребу в дистрибуційних функціях держави. Жінки через державу можуть домогтися більшого впливу, ніж через ринок [7, с. 260].

Феміністи ставлять питання про можливість формування держави нового, більш інтервенціоністського

типу. Володіючи високим рівнем демократичної відповідальності, держава може стати відповідним інститутом для впровадження нового бачення глобальної безпеки і менш ієрархічної системи соціальних відносин. Висловлюються припущення про те, що інтервенція держави допоможе досягненню справжньої рівності статей в цілях руйнування інституційного патріархату та створення нових інститутів, заснованих на засадах гендерної рівності [7, с. 261-262]. Прихильники таких ідей, висловлюють гасла за створення держави приязної до жінки, постпатріархальної і плюралістичної, чи навіть постулюють ліквідацію держави взагалі [13, с. 12-15].

Разом з тим, окремі дослідники навіть стверджують, що сучасна держава не є предметом зацікавлення феміністських теорій [8, с. 21-37].

Ліберальний фемінізм сприймає державу як нейтрального арбітра в спорах між різними групами інтересів. Він стверджує, що інститути держави відображають маскуліністичні інтереси, що свідчить про вагомий вплив окремих груп на ці ж інститути. Визнає можливим і бажаним повернення держави жінкам, що може відбутися через законодавчу ініціативу і просування «політики рівності». Разом з тим, представники цього напрямку зазначають, що в різних типах держав існує різний підхід до жінок. Наприклад, скандинавські держави є більш приязними до жінки, політичні і суспільні рішення зміцнюють її статус у суспільстві та служать для забезпечення саморозвитку.

Критики вказують на те, що ліберальний фемінізм прирівнюючи державу до інституту, оминає структурне обумовлення життя жінок і домінації чоловіків, що проявляється в сім'ї і поділі праці, заснованому на статі.

Радикальний фемінізм наголошує на патріархальній природі держави. Державу не можна змінити, отже, структуру, що підтримує чоловічу домінацію, потрібно зруйнувати. З погляду представників вище вказаного напрямку, жінки краще можуть себе реалізувати в громадському суспільстві, ніж в державі. Об'єктом критики радикальних феміністів, на думку Д. Рітцер, є універсальна соціальна форма – патріархат. Контроль над основними сферами життєдіяльності суспільства встановлюється завдяки єдиному, суто чоловічому ресурсу влади – фізичній силі. Виходячи з такої постановки проблеми, головним чоловічим ресурсом влади є фізична сила, яка являється головним фактором, що забезпечує можливість чоловічого панування над найважливішими сферами життєдіяльності суспільства. Відповідно, патріархальна система базується на фізичному насильстві [4, с. 376-369].

Марксистський фемінізм в свою чергу підкреслює капіталістичний характер держави. Жінка підтримує капіталізм через відновлення робочої сили в сім'ї.

Соціалістичний фемінізм стверджує, що держава є синтезом капіталізму і патріархату.

Постструктуральний фемінізм на противагу ліберальному фемінізму, вказує, що патріархальний характер держави є швидше продуктом дискурсу і практики, ніж державних інститутів [17].

Феміністи-постмодерністи взагалі схильні вважати, що і сучасна політика, і наука зайшли в глухий кут. Вихід їм бачиться в повній відмові від категорій «державнація», «національний» або «державний суверенітет», «національні інтереси», «національна безпека» [6, с. 54].

Основою феміністичного аналізу міжнародних відносин є феміністична критика пануючого в західному світі розмежування двоїстих протилежностей. Звідси,

суверенна держава конститується не лише через поділ «всередині – ззовні», але й через пов'язаний зі статтю поділ «сфера публічна – сфера приватна». Поділ на приватну і публічну сфери поєднується з патріархальним поділом у тому сенсі, що в публічній сфері домінують чоловіки, а в приватній – жінки. Публічна сфера є сферою влади, праці і виробництва, ідентифікує маскуліністичні цінності, натомість приватна сфера є сферою сім'ї і репродукції, ідентифікує феміністичні цінності. Ще в стародавніх Афінах існував інституціоналізований поділ на публічну сферу – *polis*, сферу громадян чоловіків-воїнів, і приватну сферу, яку ототожнювали з домашнім вогнищем – *oikos*, сферу жінок, яким повсякденна праця не дозволяла брати активну участь у публічному житті. Сучасна держава використовує насилля, засноване на патріархаті, маніпулює публічною і приватною сферами з метою створення єдності і ієрархії [12, с. 21].

Роберт Конелл стверджує, що ієрархія, поділ праці і емоційні зв'язки в певній державі визначають так званий режим статі. Він є історично обумовлений, але держава через регуляцію відносин між статями, весь час бере участь у процесі збереження і перетворення цього режиму [9, с. 507-544].

Держава базується на патріархальній ієрархії та маніпулює статевою ідентичністю з метою свого збереження. Оскільки держава є категорією надто абстрактною і сукупною, тому для пошуку відповіді на питання як покращити становище жінок в суспільстві, потрібно досліджувати інші суб'єкти такі, як суспільні рухи, галузі, підприємства. Саме концентрація уваги на суверенній державі в традиційних теоріях міжнародних відносин і призвела до ігнорування жіночої суб'єктності [8, с. 21-37].

Феміністи не можуть не погодитися з тим, що держави є активними гравцями в гендерній політиці, вони регулюють відносини статей в різних аспектах – через політику щодо сім'ї, турботи про населення, турботи про дітей та освіти. Дані приклади соціальної політики мають різний вплив на різні соціальні групи. Способи, якими держави регулюють расові та гендерні проблеми, проявляються у діяльності міжнародних організацій, таких як ООН і Міжнародна організація праці. Якщо ж говорити про зміну ролі держави в сучасному світі, навряд чи варто очікувати, що громадянське суспільство найближчим часом витіснить державу з внутрішнього та зовнішньополітичного життя. Громадянське суспільство настільки тісно пов'язане з державою, що навряд чи зможе існувати без неї. Що ж до глобалізації, то вона обмежує поле діяльності урядів окремих країн.

У феміністських теоріях ми стикаємося з вельми суперечливим ставленням до ідеї суверенітету. Дослідники фемінізму аналізують, наскільки культурна стаття мала вплив на формування вестфальської моделі суверенітету. На їхню думку, суверенітет має відбиток статі і є «чоловічим конструктом».

Суверенітет не є політично нейтральною категорією, бо уможливило займання політичної позиції в суспільстві та захист визначеного способу життя. «Суверенітет» і «незалежність» не є семантично тотожними поняттями. Наслідком суверенітету є визначена ідентичність, пов'язана з такими цінностями, як захист вітчизни, а також спосіб буття, що з нього витікає, натомість незалежність позбавлена будь-якого оцінювання і пов'язується з нав'язуванням своєї позиції іншим.

Неприйняття феміністами державоцентричної моделі міжнародних відносин співзвучно з концепцією

«обмеженого суверенітету», що набула поширення в працях учених неоліберального напрямку теорії міжнародних відносин, які говорять про посилення взаємозалежності країн і про появу нових акторів, що розширюють сферу традиційного сприйняття міжнародних відносин [3]. Співзвучний з цими ідеями і концепт «операційного» суверенітету, пов'язаного з необхідністю інтеграції держави в міжнародні структури і режими та передачею частини свого суверенітету іншим учасникам міжнародних відносин [1]. Разом з тим, варто зазначити, що гендерні дослідження випробували на собі сильний вплив положень про «розмивання суверенітету» та про втрату суверенними державами-націями свого місця серед основних гравців світового політичного простору [2, с. 16].

Суверенітет уособлює як прагнення свободи від домінації з боку інших, так й особливе розуміння влади, яка історично була абсолютною, вічною і неподільною владою «маскулінізованого Бога» [10, с. 351]. Сила законного правителя та законодавця обмежувала та порядкувала внутрішньодержавну політику тоді, коли встановлювала кордони для свого автономного суверенітету. Концепція суверенітету вимагає жертви на користь суверена, часто у вигляді самопожертви громадян держави під час війн. Прикладом цього, може слугувати самовідданість німецької молоді фашистській державі під час оборони Берліна наприкінці II світової війни.

На думку Джін Бетке Еліштайн, для формування кращого суспільства, потрібно послабити «залізні контури» суверенітету, якими є самовідданість, та запровадити постсуверенну політику, яка б замінила імператив лояльності на імператив відповідальності [11, с. 1887-1890].

Вагому роль у диференціації феміністських поглядів на державу і суверенітет відіграла активізація та збільшення географічних масштабів жіночого руху. Доля жінок в бідних країнах залежить від економічного та політичного розвитку їх держав. З цих причин деякі послідовники фемінізму почали досліджувати потенціал політики емансипації всередині самих держав. Вони визнають, що повернення до державоцентричного підходу в міжнародних відносинах є можливим за умови виникнення потреби у наданні відсічі економічним труднощам і злидням, викликаним економічною глобалізацією кінця XX століття [7, с. 259].

З феміністської перспективи, держави відображають маскуліністичні ідеї та структури. Суверенітет замикає політику в межах територіально організованих спільнот, чим спричиняє порушення її природи і політичної суб'єктивності [23, с. 82-83]. Результатом суверенітету є домінація чоловіка над жінкою та маргіналізація як окремих одиниць, так і цілих суспільних груп. Нормативний державотворчий процес відповідає логіці статей. Держави творять внутрішні кордони, для того, щоб відділити «інших», зазвичай визначених на основі статевих і расових критеріїв. Внутрішні «інші» – це жінки, іноземці, етнічні і сексуальні меншини. Правління здійснюється так, ніби враховуються інтереси лише гетеросексуальних чоловіків. Спосіб дискутування про суверенітет, що наголошує на значенні контролю та прагненні до абсолютних і дихотомічних категорій, відображає традиційне мислення чоловіка. Суверенітет дає державі право на висловлювання від імені цілого народу, незважаючи на те, що не весь народ визнає її право на це [16, с. 275].

Джон Хоффман стверджує, що держави є виразниками патріархальної влади, яка зазвичай провадиться

чоловіками, захищаються чоловіками і представляють інтереси чоловіків. Суверенітет ґрунтується на передумові, що лідерство є монолітне, ієрархічне, вимагає покори за допомогою насилля. Суверенну державу вважають монолітним патріархальним інститутом, який підкоряє насиллям. Влада кількох над багатьма за допомогою сили є суттю домінації чоловіка. З огляду на це, дослідник передбачає реконструкцію політичної концепції суверенітету і утворення останнього за межами держави [14, с. 9].

Ієрархічність і виключність влади є причиною виникнення ситуації, яку називають «пасткою суверенітету». Деякі дослідники підозрюють навіть існування мнимого «договору суверенітету» між державами, згідно з яким використання військової сили є необхідним не для того, щоб захищати державу від інших акторів міжнародних відносин, а для того, щоб держави могли здійснювати внутрішню консолідацію політичної спільноти [16, с. 1-29].

Близькими до постмодернізму є думки феміністів про те, що сила є знаряддям в руках держави, яка допомагає встановити правду і контролювати історію. Сила запобігає завоюванню внутрішнього, а саме: раціональності, ієрархії, порядку і схожості, зовнішнім, тобто нерациональності, анархією, конфліктом і відмінністю [20, с. 47-48].

На думку Джюдїт Енн Тікнер, доктрина суверенітету держави зміцнює почуття загрози, закріплюючи кордони між впорядкованим внутрішньодержавним і анархічним зовнішнім середовищами. Дослідниця стверджує, що чоловічі елементи стосуються суспільної домінації, натомість жіночі – репродукції і розвитку. Суверен має чоловіче обличчя, натомість народ має обличчя жінки-матері. Влада, що розуміється як домінація і контроль, надає привілейоване положення мужності [22, с. 189]. Остаточним вираженням політичного суверенітету тожогом з мужністю, а разом з тим засобом отримання визнання, є війна. Держава є вільною тоді, коли може себе захистити і зберегти свою ідентичність. Чоловіки піддаються соціалізації до ролі захисника через військову службу. Війна є практикою суверенітету, що служить побудові ідентичності чоловіків. Піднесення ролі солдата, захисника вітчизни, на противагу ролі жінки, берегині домашнього вогнища, підтверджується визначеними пріоритетами держави.

Дослідники фемінізму вважають, що визнання поділу на те, що всередині, тобто суверенітет, і те, що ззовні, тобто анархія, унеможливило правильне висвітлення дійсності [21, с. 70]. Від опозиції суверенітет-анархія походить наявна в суспільних відносинах дихотомія мужність-жіночість. Суверенітет жінки стоїть в опозиції до суверенітету держави, ґрунтується на співчутті, егалітаризмі, повазі до відмінностей і ролі суспільних зв'язків в ідентичності та самоідентичності одиниць. Є протилежністю репресивної і ієрархічної логіки держави [15, с. 74].

Частина теоретиків фемінізму постулюють «десуверенізацію» міжнародного політичного життя, що зовсім не означає втрати незалежності його суб'єктів. У світі постсуверенітету ідентичність і політична лояльність мусять базуватися на відповідальності.

Джін Бетке Еліштайн стверджує, що «коли відмовляться від ідей суверенітету, оспорять і обмежать вимоги, доповнять більш скептичним і критичним сенсом політичної ідентичності готовність до самовідданості, тоді політика стане відкритою на різноманітні дії як на міжнародній, так й на

внутрішньодержавній сцені» [11, с. 353].

Р. Коохейн, віддаючи належне емпіричним феміністським дослідженням, досить насторожено ставиться до характерного для них прагнення «віктимізації» жінки, яка піддається тиску як з боку патріархальної держави, так і міждержавної системи. На його думку, такий підхід в кінцевому результаті веде до моралізування, а не до виявлення причин і умов функціонування досліджуваного явища. На думку вченого, внесок емпіричних досліджень феміністів в аналіз міжнародних відносин міг стати більш вагомим, якби феміністські автори більше уваги приділили тому, якою мірою міждержавна система залежить від розподілу соціальних ролей, чітко розмежованих у гендерному, публічному та приватному плані [18].

Таким чином, феміністський дискурс про проблеми держави і державного суверенітету відрізняється істотною неоднорідністю. Ця суперечливість відображає динаміку тих змін, які відбуваються у світі і наповнюють новим змістом дискусії, що розгортаються в теорії міжнародних відносин. Феміністська критика держави неминуче тягне за собою постулат про скорочення державного суверенітету. Варто підкреслити, що автори феміністських підходів закликають переглянути існуючі тлумачення суверенітету і перенести акцент з його владно-силових компонентів на різноманітні аспекти взаємодії та співробітництва.

Бібліографічні посилання

1. Алексеев И. Турецкая Республика Северного Кипра: проблемная государственность со стажем [Электронный ресурс] / И. Алексеев. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/uploads/files/Alekseev%20Сургу.doc> – Заголовок з екрану
2. Кокошин А. Реальный суверенитет [Текст] / А. Кокошин. – М. : Европа – 2006. – 88 с.
3. Ланцов С. А. Мораль, право и политика как регуляторы международных отношений: теоретические концепции и внешнеполитическая практика [Электронный ресурс] / С. А. Ланцов // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭК. – 2005. – № 3. – Режим доступа : <http://www.politex.info/content/view/168/30/> – Заголовок з екрану
4. Ленгерман П. М. Современная теория феминизма [Текст] / П. М. Ленгерман, Д. Нибрюгге-Брантли // Современные социологические теории / Д. Ритцер. – СПб. : Питер. – 2002. – С. 357–391.
5. Панченко М. Ю. Неклассические парадигмы изучения миропорядка [Текст] / М. Ю. Панченко // Власть. – 2009. – № 4. – С. 125.
6. Сергунин А. А. Российская внешнеполитическая мысль: проблемы национальной и международной безопасности [Текст] / А. А. Сергунин. – Нижний Новгород : Нижегородский лингвистический ун-т. – 2003. – 94 с.
7. Тикнер Дж. Э. Мировая политика с гендерных позиций. Проблемы и подходы эпохи, наступившей после «холодной войны» [Текст] / пер. с англ.; под ред. Д. И. Польшванного. – М. : Культурная революция. – 2006. – 336 с.
8. Allen J. Does Feminism Need a Theory of «the State»? [Text] / S. Watson (red.) Playing the State. – Verso. – London. – 1990. – P.21–37.
9. Connell R. State, Gender and Sexual Politics [Text] / R. Connell // Theory and Society. – 1990. – Т. 19. – № 5. – P. 507–544.
10. Elshain J. B. Feminist Themes and International Relation [Text] / red. J. Der Derian. – International Theory.Critical Investigation. – New York University Press, 1995. – P. 353.
11. Elshain J. B. Sovereignty, Identity, Sacrifice / red. A. Linklater ; International Relations. Critical Concepts in Political Science. – Т. 5. – Routledge. – Klorence. – KY. – 2000. – P. 1887–1890.

12. Grant R. The Sources of Gender Bias in International Relations Theory [Text] / red. R.Grant, K. Newland // Gender and International Relations. – Millenium. – London. – 1991. – P. 21.

13. Hernes H. Welfare State and Woman Power [Text] / H. Hernes. – Norwegian University Press. – London. – 1987. – P. 12–15.

14. Hoffman J. Gender and Sovereignty. Feminism, the State and International Relations [Text] / J. Hoffman. – Palgrave. – London. – 2001. – P. 9.

15. Hoffman J. Sovereignty / J. Hoffman. – Open University Press. – Buckingham. – 1998. – P. 74.

16. Kantola J. The Gendered Reproduction of the State in International Relations [Text] / J. Kantola. – British Journal of Politics and International Relations. – 2007. – Т. 9. – P. 275.

17. Kantola J. Gender and the State. Theories and Debates [Text] / J. Kantola // Feminists Theorize the State. – Palgrave. – New York. – 2006.

18. Keohane R. O. International Relations Theory: Contributions of a Feminist Standpoint [Electronic resource] / R. O. Keohane. – Mode of access : http://people.reed.edu/.../05.1.Feminism_Further_Keohane1989International.pdf

19. Peterson V. S. Introduction [Text] / V. S. Peterson // Gendered States. (Re)visions of International Relations Theory. – Lynne Rienner. – Boulder. – CO. – 1992. – P. 1–29.

20. Peterson V. S. Security and Sovereign States. What is at Stake in Taking Feminism Seriously? [Text] / V. S. Peterson // Gendered States. (Re)visions of International Relations Theory. – Lynne Rienner. – Boulder. – CO. – 1992. – P. 47–48.

21. Peterson V. S. Runyan A.S. Global Gender Issues. Dilemmas in World Politics [Text] / V. S. Peterson. – Westview Press. – Boulder. 1993. – P.70.

22. Tickner J. A. Re-visioning Security [Text] / red. K. Booth, S. Smith // International Relations Theory Today. – Pennsylvania State University Press. – Pennsylvania. – 1995. – P. 189.

23. Youngs G. Feminist International Relations. A Contradiction in Terms? Or: Why Women and Gender are Essential to Understanding the World «We Live In» [Text] / G. Youngs. – International Affairs. – 2004. – Т. 80. – № 1. – P. 82–83.

Семчышын С. И. Феминистский анализ роли государства и суверенитета в международных отношениях.

Проведен феминистский анализ роли государства и суверенитета в международных отношениях. Рассмотрены различные теоретические подходы феминизма к определению сущности государства и его влияния на жизнь и статус женщин и мужчин как во внутригосударственной сфере, так и на международной арене. С точки зрения феминистских исследований под сомнение ставится примат государства как главного актера международных отношений. Сквозь призму феминистского восприятия была обоснована идея ограничения суверенитета государства в рамках сокращения суверенных прав и прерогатив государства.

Ключевые слова: феминизм, государство, суверенитет, международные отношения, патриархат, иерархия, политика.

Semchyshyn S. Feminist analysis of the role of the state and sovereignty in the international relations.

There was carried out the feminist analysis of the role of the state and sovereignty in the international relations. The work presents different theoretical feministic approaches for determination of the nature of the state and its impact on the lives and status of women and men both in domestic and international scene. From the perspective of feminist studies the primacy of the state as the main actor in international relations appears to be disputable. In the light of feminist perception there was grounded the idea of limiting of state sovereignty within the scope of reducing of sovereign rights and prerogatives of the state.

Key words: feminism, state, sovereignty, international relations, patriarchy, hierarchy, politics.

Надійшла до редколегії: 16.04.14 р.